

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter

Sammanfattning

Utskottet prövar i detta utlåtande kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att skydda know-how och företagsinformation (företagshemligheter) som inte har röjts från att olagligen anskaffas, utnyttjas och röjas (KOM(2013) 813). Förslaget till direktiv omfattar bl.a. en definition av företagshemligheter och metoder för rättslig prövning för den som drabbats av att någon olovligen tillskansat sig en företagshemlighet.

Utskottet anser att kommissionens förslag till direktiv inte strider mot subsidiaritetsprincipen och föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

I en reservation (S, MP, V) föreslås att riksdagen beslutar att lämna ett motiverat yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Bakgrund	4
Förslagets huvudsakliga innehåll	5
Utskottets prövning	6
Inledning	6
Rättslig grund	6
Subsidiaritetsprövning	6
Subsidiaritetsprincipens tillämpning i detta ärende	6
Kommissionens bedömning	6
Regeringens bedömning	7
Vissa kompletterande uppgifter	7
Utskottets ställningstagande	8
Reservationer	9
Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter (S, MP, V)	9
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över prövade dokument	11
<i>Bilaga 2</i>	
Motiverat yttrande från Sveriges riksdag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter

Riksdagen beslutar att inte lämna ett motiverat yttrande och lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservation (S, MP, V)

Stockholm den 21 januari 2014

På näringsutskottets vägnar

Mats Odell

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Odell (KD), Lars Hjalmered (M), Hans Rothenberg (M), Carina Adolfsson Elgestam (S), Olof Lavesson (M), Krister Örnfjäder (S), Eva Flyborg (FP), Börje Vestlund (S), Ingemar Nilsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Anna Hagwall (SD), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S), Johan Johansson (M), Berit Högman (S), Lise Nordin (MP) och Anders Ahlgren (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagen har getts möjlighet att lämna ett motiverat yttrande över kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att skydda know-how och företagsinformation (företagshemligheter) som inte har röjts från att olagligen anskaffas, utnyttjas och röjas (KOM(2013) 813). Den 5 december 2013 hänvisade kammaren kommissionens förslag till näringsutskottet. Fristen för att lämna ett motiverat yttrande går ut den 30 januari 2014.

Utskottet beslutade den 12 december 2013 att begära in regeringens bedömning av förslaget förenlighet med subsidiaritetsprincipen, vilken regeringen redovisade den 23 december 2013 i faktapromemoria 2013/14: FPM42.

Statssekreterare Magnus Graner, Justitiedepartementet, lämnade information om förslaget vid utskottets sammanträde den 16 januari 2014.

Bakgrund

Inom ramen för initiativet Innovationsunionen antog kommissionen under våren 2011 ett meddelande om en inre marknad för immateriella rättigheter,¹ i vilket kommissionen aviserar en granskning av skyddet av företagshemligheter.

Kommissionen har därefter låtit göra två studier över vilket skydd som finns i medlemsstaterna, genomfört en undersökning om företags nyttjande av företagshemligheter samt hållit ett offentligt samråd.

Vidare har kommissionen upprättat en konsekvensanalys av förslaget.²

Kommissionen konstaterar i meddelandet om företagshemligheter att det saknas regler på EU-nivå för skydd av företagshemligheter. Vidare anger kommissionen att de gällande nationella reglerna medför olika skyddsnivåer för företagshemligheter, vilket leder till att skyddet inte är likvärdigt inom unionen. Detta motverkar innovation och investeringar hos företagen inom EU, vilket hindrar den inre marknadens funktion och undergräver dess tillväxtfrämjande potential.

¹ KOM(2011) 287.

² SWD(2013) 471.

Förslagets huvudsakliga innehåll

Syftet med kommissionens förslag till direktiv är att fastställa regler för skydd mot olagligt anskaffande, röjande och utnyttjande av företagshemligheter.

För att gemensamma regler om skydd av företagshemligheter ska vara verkningfulla är det centralt med en gemensam definition av företagshemligheter. Enligt kommissionen är en företagshemlighet information som inte är allmänt känd eller lätt tillgänglig, har kommersiellt värde genom att den är hemlig och som innehavaren av företagshemligheten vidtar rimliga åtgärder för att hålla hemlig.

Det ska enligt förslaget vara olagligt att anskaffa en företagshemlighet om det sker utan innehavarens samtycke, genom stöld, givande av muta, brott mot sekretessavtal eller annat beteende som anses strida mot god affärssed. Vidare krävs att anskaffande sker med uppsåt eller grov oaktsamhet. Att uppsåtligen tillverka, sälja eller marknadsföra intrångsgörande varor ska också anses som ett olovligt utnyttjande av företagshemligheten.

När en företagshemlighet olovligen anskaffas, utnyttjas eller röjs ska det finnas civilrättsliga åtgärder för innehavaren av företagshemligheten som är rättvisa, ändamålsenliga och avskräckande. Vidare ska det finnas skydd mot uppenbart ogrundade anspråk på företagshemligheten.

De sanktioner som står till förfogande mot intrångsgöraren ska vara skadestånd och föreläggande om att intrånget ska upphöra. Det ska även finnas möjlighet för domstol att förelägga intrångsgöraren att förstöra intrångsgörande varor och information om företagshemligheten. Domstolen ska också ha möjlighet att under vissa förutsättningar besluta om interimistiska åtgärder för att det olagliga anskaffandet, utnyttjandet eller röjandet av en företagshemlighet omedelbart ska upphöra.

Enligt kommissionen finns det en risk för att en företagshemlighets konfidentialitet förloras under ett rättsligt förfarande, något som i dagsläget ofta avskräcker legitima innehavare av företagshemligheter från att initiera förfaranden för skydd av företagshemligheter. Därför anser kommissionen att det är nödvändigt att införa särskilda krav för att skydda konfidentialiteten för den företagshemlighet som är föremål för tvist under det rättsliga förfarande som har initierats för att skydda företagshemligheten.

Kommissionen menar att förslaget inte har någon negativ inverkan på grundläggande rättigheter och att rätten till yttrandefrihet och informationsfrihet garanteras. Vidare ska skyddet av företagshemligheter inte hindra rörligheten på arbetsmarknaden eller omfatta fall då en företagshemlighet har röjts i det allmännas intresse.

Enligt kommissionen överensstämmer förslaget med WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter på immateriella rättigheter (TRIPS-avtalet) och EU:s största handelspartners har en liknande lagstiftning på området.

Utskottets prövning

Inledning

Rättslig grund

Enligt artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt får EU anta bestämmelser om tillnärmning av nationell lagstiftning som syftar till att upprätta den inre marknaden och få den att fungera. Förslaget till direktiv ska antas av Europaparlamentet och rådet enligt det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Rådet fattar beslut med kvalificerad majoritet.

Subsidiaritetsprövning

Subsidiaritetsprincipen regleras i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. Enligt denna artikel ska unionen, på de områden där den inte har exklusiv befogenhet, vidta en åtgärd endast om och i den mån som målen för den planerade åtgärden inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och därför, på grund av den planerade åtgärdens omfattning eller verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå.

Enligt Lissabonfördragets protokoll om tillämpningen av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna ska kommissionen, Europaparlamentet och rådet översända sina utkast till lagstiftningsakter till de nationella parlamenten för att dessa ska kunna ta ställning till om förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen. Riksdagen ska enligt 10 kap. 6 § riksdagsordningen pröva om lagstiftningsakten strider mot denna princip.

Om ett nationellt parlament anser att ett förslag strider mot den aktuella principen har det rätt att lämna ett s.k. motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Ett sådant yttrande ska lämnas inom åtta veckor från den dag då ett förslag finns på EU:s samtliga officiella språk.

Subsidiaritetsprincipens tillämpning i detta ärende

Kommissionens bedömning

När det gäller frågan om förslagets överensstämmelse med subsidiaritetsprincipen anför kommissionen följande (KOM(2013) 813 s. 7 f):

Vad gäller subsidiariteten beror de problem som tas upp i konsekvensbedömningen på skillnader och bristande överensstämmelse i den befintliga rättsliga ramen som inte garanterar lika villkor för EU-företagen, med negativa konsekvenser för deras konkurrenskraft och för EU som helhet. Att uppnå större enhetlighet mellan medlemsstaterna när det gäller åtgärder för rättslig prövning är avgörande för hanteringen av dessa problem. Sådan enhetlighet kan dock inte uppnås genom åtgärder som vidtas enbart på medlemsstatsnivå – erfarenheterna på detta område

visar att även om medlemsstaterna i viss utsträckning samordnas, t.ex. genom Trips-avtalet, uppnås inte någon tillräcklig harmonisering av de nationella reglerna. Den föreslagna åtgärdens nödvändiga omfattning och effekt ligger således på EU-nivå.

— — —

Eftersom målet för detta direktiv, dvs. att skapa en smidigt fungerande inre marknad genom upprättande av en tillräcklig och jämförbar nivå på den rättsliga prövningen på hela den inre marknaden när en företags-hemlighet olagligen anskaffas, utnyttjas eller röjs, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och det därför, på grund av dess omfattning och verkningar, bättre kan uppnås på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i fördraget om Europeiska unionen. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

I fråga om proportionalitetsprincipen anger kommissionen följande (KOM (2013) 813 s. 13):

I linje med proportionalitetsprincipen bör de åtgärder och rättsmedel som är avsedda att skydda företagshemligheter utformas så att de uppnår målet om en smidigt fungerande inre marknad för forskning och innovation utan att andra mål och principer av allmänt intresse äventyras. I detta hänseende bör åtgärderna och rättsmedlen säkerställa att de behöriga rättsliga myndigheterna beaktar värdet av en företagshemlighet, graden av allvar i det beteende som leder till att en företagshemlighet olagligen anskaffas, utnyttjas eller röjs och konsekvenserna av detta beteende. Det bör även säkerställas att de behöriga offentliga myndigheterna får handlingsmöjligheten att väga intressena hos parterna i en rättstvist, tredje parters intressen och i tillämpliga fall konsumenternas intressen mot varandra.

Regeringens bedömning

I faktapromemorian (2013/14:FPM42 s. 7) gör regeringen följande bedömning under rubriken Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen:

Regeringen delar kommissionens uppfattning att förslaget syfte och inriktning har en gränsöverskridande karaktär. De påvisade skillnaderna i nationell lagstiftning utgör ett hinder mot den inre marknadens funktion. Harmoniseringen av skyddet för företagshemligheter är därmed förenlig med subsidiaritetsprincipen.

Kommissionen har inte redovisat någon närmare analys av förslaget i förhållande till proportionalitetsprincipen. Regeringen gör den sammantagna bedömningen att förslaget är nödvändigt för att uppnå de angivna målen och att det alltså är förenligt med proportionalitetsprincipen.

Vissa kompletterande uppgifter

Regeringens preliminära ståndpunkt till förslaget

I faktapromemorian anges att regeringen kommer att verka för att direktivet ska bygga på en rimlig avvägning mellan företagets intresse av att skydda sina företagshemligheter och andra intressen, exempelvis det fria

kunskapsflödet och rörligheten på arbetsmarknaden. Vidare måste bestämmelserna utformas så att de är förenliga med svensk grundlag och skyddet av företagshemligheter får inte hindra anställda eller andra från att avslöja brott eller allvarliga missförhållanden i en verksamhet (2013/14:FPM42 s. 6 f).

Vissa remissinstansers synpunkter

Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges akademikers centralorganisation (Saco) och Tjänstemännens centralorganisation (TCO) anser att förslaget inte bör regleras på EU-nivå. De tre organisationernas farhågor gäller att förslaget kan leda till inskränkningar i dels yttrandefriheten, dels möjligheten för arbetstagare att byta arbetsgivare, dels möjligheten för arbetstägare att slå larm om missförhållanden, s.k. visselblåsning.

Utskottets ställningstagande

Förslaget till direktiv syftar till att fastställa regler för skydd mot olagligt anskaffande, röjande och utnyttjande av företagshemligheter, eftersom reglerna på nationell nivå varierar när det gäller graden av skydd. Utskottet noterar att regeringen gör bedömningen att genomförandet av kommissionens förslag kräver ändringar i lagen om skydd för företagshemligheter. Samtidigt konstaterar regeringen att den svenska regleringen i sak ligger tämligen nära direktivförslaget.

Utskottet anser att ett starkt och enhetligt skydd för företagshemligheter inom EU är bra för svenska företags konkurrenskraft och för den inre marknadens funktion. Det är utskottets uppfattning att en harmonisering av lagstiftningen till skydd för företagshemligheter på EU-nivå kan bidra till att främja företagets innovationsförmåga och konkurrenskraft. Utskottet anser att förslaget till direktiv skapar ett mervärde för unionen, speciellt eftersom de nationella reglerna inom detta område inte är likvärdiga.

När det gäller de farhågor som vissa remissinstanser ger uttryck för om att direktivet skulle kunna komma att innebära inskränkningar i grundläggande rättigheter, anser utskottet att dessa invändningar är relevanta och förutsätter därför att regeringen beaktar dessa frågor i det fortsatta förhandlingsarbetet. Utskottet kan konstatera att regeringens uppfattning är att regleringen måste utformas så att den inte begränsar tryck- och yttrandefriheten eller utrymmet för anställda och andra att avslöja brott eller andra allvarliga missförhållanden inom en verksamhet. Utskottet vill i detta sammanhang understryka vikten av att det slutliga direktivet formuleras så att det är förenligt med de grundlagsskyddade rättigheterna i Sverige. Riksdagen kommer noggrant att följa det fortsatta arbetet med direktivet.

Utskottet finner sammanfattningsvis att kommissionens förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter är förenligt med subsidiaritetsprincipen och föreslår att riksdagen lägger utlåtandet till handlingarna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter (S, MP, V)

av Carina Adolphsson Elgestam (S), Krister Örnfjäder (S), Börje Vestlund (S), Ingemar Nilsson (S), Kent Persson (V), Ingela Nylund Watz (S), Berit Högman (S) och Lise Nordin (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen beslutar att lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets rådets och kommissionens ordförande med den lydelse som anges i bilaga 2.

Ställningstagande

Kommissionen har presenterat ett förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter. Syftet med förslaget är att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning för skydd av företagshemligheter, eftersom kommissionen gör bedömningen att medlemsstaternas lagstiftning inom området varierar.

Vi socialdemokrater, miljöpartister och vänsterpartister ser att det kan finnas fördelar med en harmonisering av reglerna för skydd av företagshemligheter, främst för att det skulle kunna gynna företag som arbetar över nationsgränserna inom EU. Vi har därför i princip inget att invända mot en gemensam lagstiftning på detta område så länge den står i proportion till de problem som avsaknaden av en sådan lagstiftning skapar. Samtidigt delar vi de farhågor som flera remissinstanser har gett uttryck för om att förslaget kan komma att inskränka grundläggande rättigheter när det gäller tryck- och yttrandefrihet samt hindra arbetstagare från att dels slå larm om missförhållanden på sin arbetsplats, dels byta arbetsgivare.

Enligt vår uppfattning finns det flera oklarheter när det gäller vilka konsekvenser direktivförslaget kan komma att få och dessutom har den begränsade tiden inte medgett en närmare analys av förslagets olika möjliga effekter, vilket flera remissinstanser påtalat. Vi anser inte att kommissionens generella skrivningar om att förslaget inte påverkar de grundläggande rättigheterna eller rörligheten på arbetsmarkanden är tillfyllest. Vidare kommer beslutet om lagförslaget att tas på EU-nivå efter förhandlingar mellan Europaparlamentet och rådet. I rådet kommer beslutet att tas med kvalifice-

rad majoritet, där Sverige alltså inte har någon möjlighet att stoppa beslutet med ett veto. Att regeringen anser att reglerna måste utformas så att de är förenliga med svensk grundlag känns därmed inte betryggande.

Vi instämmer i huvudsak med arbetstagarorganisationernas invändningar och anser att i och med principen om EU-rättens företräde, som innebär att EU-lagstiftning är överordnad även medlemsstaternas grundlagar, kan det föreslagna direktivets bestämmelser komma att hota grundlagsfästa rättigheter och exempelvis hindra s.k. visselblåsning samt skapa inlåsnings effekter för arbetstagare på arbetsmarknaden.

Det är i detta sammanhang viktigt att påminna om att den svenska arbetsmarknaden är unik i jämförelse med andra medlemsstaters eftersom den är avtalsreglerad. Därmed skulle den föreslagna lagstiftningen på EU-nivå om skydd för företagshemligheter följaktligen kunna få negativa arbetsrättsliga konsekvenser.

Vid en konflikt kring vilken lagstiftning som får företräde finns det alltså en risk för att den föreslagna lagstiftningen kommer att ställas före svensk lagstiftning. Som förslaget nu är utformat bör således frågan ligga kvar inom de nationella parlamentens beslutskompetens, i stället för på EU-nivå.

Sammantaget är det vår uppfattning att kommissionens förslag i sin nuvarande lydelse innebär ett alltför långtgående ingrepp i svensk lagstiftning och därmed inte bör beslutas om på EU-nivå. Vi anser därför att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen och att riksdagen bör avge ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande i enlighet med 10 kap. 6 § riksdagsordningen.

BILAGA 1

Förteckning över prövade dokument

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att skydda know-how och företagsinformation (företagshemligheter) som inte har röjts från att olagligen anskaffas, utnyttjas och röjas KOM(2013) 813

BILAGA 2

Motiverat yttrande från Sveriges riksdag

Kommissionen har presenterat ett förslag till direktiv om skydd för företagshemligheter. Syftet med förslaget är att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning för skydd av företagshemligheter, eftersom kommissionen gör bedömningen att medlemsstaternas lagstiftning inom området varierar.

Riksdagen ser att det kan finnas fördelar med en harmonisering av reglerna för skydd av företagshemligheter, främst för att det skulle kunna gynna företag som arbetar över nationsgränserna inom EU. Riksdagen har därför i princip inget att invända mot en gemensam lagstiftning på detta område så länge den står i proportion till de problem som avsaknaden av en sådan lagstiftning skapar. Samtidigt delar riksdagen de farhågor som flera remissinstanser har gett uttryck för om att förslaget kan komma att inskränka grundläggande rättigheter när det gäller tryck- och yttrandefrihet samt hindra arbetstagare från att dels slå larm om missförhållanden på sin arbetsplats, dels byta arbetsgivare.

Enligt riksdagens uppfattning finns det flera oklarheter när det gäller vilka konsekvenser direktivförslaget kan komma att få och dessutom har den begränsade tiden inte medgett en närmare analys av förslagets olika möjliga effekter. Riksdagen anser inte att kommissionens generella skrivningar om att förslaget inte påverkar de grundläggande rättigheterna eller rörligheten på arbetsmarkanden är tillfyllest. Vidare kommer beslutet om lagförslaget att tas på EU-nivå efter förhandlingar mellan Europaparlamentet och rådet. I rådet kommer beslutet att tas med kvalificerad majoritet, där Sverige alltså inte har någon möjlighet att stoppa beslutet med ett veto. Att regeringen anser att reglerna måste utformas så att de är förenliga med svensk grundlag känns därmed inte betryggande.

Riksdagen instämmer i huvudsak med arbetstagarorganisationernas invändningar och anser att i och med principen om EU-rättens företräde, som innebär att EU-lagstiftning är överordnad även medlemsstaternas grundlagar, kan det föreslagna direktivets bestämmelser komma att hota grundlagsfästa rättigheter och exempelvis hindra s.k. visselblåsning samt skapa inlåsningseffekter för arbetstagare på arbetsmarknaden.

Det är i detta sammanhang viktigt att påminna om att den svenska arbetsmarknaden är unik i jämförelse med andra medlemsstaters eftersom den är avtalsreglerad. Därmed skulle den föreslagna lagstiftningen på EU-nivå om skydd av företagshemligheter följaktligen kunna få negativa arbetsrättsliga konsekvenser.

Vid en konflikt kring vilken lagstiftning som får företräde finns det alltså en risk för att den föreslagna lagstiftningen kommer att ställas före svensk lagstiftning. Som förslaget nu är utformat bör således frågan ligga kvar inom de nationella parlamentens beslutskompetens, i stället för på EU-nivå.

Sammantaget är det riksdagens uppfattning att kommissionens förslag i sin nuvarande lydelse innebär ett alltför långtgående ingrepp i svensk lagstiftning och därmed inte bör beslutas om på EU-nivå. Riksdagen anser därför att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen.